

* * Premier âge du fer aux Bouches du Danube et dans les régions autour de la M^{er} Noire. Actes du Colloque International, Septembre 1993, Tulcea, Bibliothèque Istro-Pontique, S. Archéologie, 2, Tulcea, 1997, 296 p.

Răspunzând unor cerințe de ordin științific și având scopul de a rezolva unele probleme de importanță istorică, în septembrie 1993 s-a organizat la Tulcea „Colocviul internațional privind prima epocă a fierului în aria circumponctică”, desfășurat sub auspiciile Uniunii Internaționale de Studii de Pre- și Protoistorie.

O sinteză a problemelor abordate se regăsește în lucrarea *Premier Âge du Fer aux Bouches du Danube et dans les régions autour de la M^{er} Noire, Actes du Colloque International, Septembre 1993, Tulcea*, apărut sub egida Institutului de Cercetări Eco-Muzeale local. Volumul a fost tipărit la Tulcea în 1997 și reunește comunicările prezentate, publicate acum bilingv, în limba română și o limbă străină sau numai într-o limbă străină. Volumul cuprinde 296 de pagini și debutează cu o prezentare succintă a tematicii colocviului realizată de dl. dr. G. Simion.

Dl. dr. M. Nica, în articolul *New Data Regarding the End of the Bronze Age and the Beginning of the Iron Age in Oltenia* (p. 11–41), prezintă fazele târzii ale culturilor Zuto-Brdo-Gârla Mare, Verbicioara și, respectiv, Bistreț-Ișalnița, care vor influența cele două aspecte ale Hallstatt-ului timpuriu, Vârtop și Insula Banului, sau pe cel cunoscut sub numele de Ostrov. Ele sunt considerate de specialiști (M. Gumă, *Civilizația primei epoci a fierului în sud-vestul României*, București, 1993, p. 168–190), ca făcând parte din grupele culturale ale perioadei de tranziție spre epoca fierului.

Articolul domnului prof. dr. D. Niculiță (*Tracii și cimerienii. Probleme și sugestii*, p. 43–49) trece în revistă populațiile din stepele nord-pontice de la finele mileniului II și începutul mileniului I a.C., însoțită de considerații privind modul de viață, apartenența etnică etc., contribuind în special la elucidarea relațiilor dintre traci și cimerieni.

niului I a.C., însoțită de considerații privind modul de viață, apartenența etnică etc., contribuind în special la elucidarea relațiilor dintre traci și cimerieni.

Dl. prof. dr. N. Ursulescu și dl. D. Popovici, în *Considérations historiques concernant les fortifications hallstattiennes anciennes à l'est des Carpates*, (p. 51–65), pornind de la cercetările efectuate în perioada 1976–1984 pe „Dealul Cetății”, din satul Mănăstioara-Preuțești (jud. Suceava), surprind asemănările și deosebirile cu alte fortificații din arealul nord-danubian, și încearcă datarea fortificației. De fapt, punând în evidență caracteristicile fortificației de la Preuțești, autorii doresc să arate locul și rolul populației nord-trace în Hallstatt-ul timpuriu.

În studiul *On the Origin, Development and Chronology of the First Iron Age at the Lower Danube*, (p. 67–84), dl. prof. dr. A. László prezintă problema grupului Tămăoani, de care se ocupase anterior dl. prof. dr. B. Hänsel, caracterizându-l ca un grup ceramic. Autorul face referiri la noi aspecte importante care pot defini un grup cultural (aria de răspândire, tipul de așezare și de locuință, ritul și ritualul funerar, inventarul arheologic, originea, evoluția, legăturile stabilite).

Dl. dr. V. Vasiliev este autorul articolului *De nouveau à propos de quelques aspects concernant la chronologie du premier âge du fer en Transylvanie*, (p. 85–98), din care câteva repere merită a fi subliniate. Astfel, se surprind aspectul de pregnantă uniformizare culturală, problematica cronologiei primei epoci a fierului și principalele descoperiri din Transilvania.

Manifestations précoces du premier âge du fer en Dobroudja (les découvertes de Garvăn – Mlăjițul Florilor, département de Tulcea), (p. 99–110) constituie contribuția domnului G. Jugănar, unde sunt prezentate descoperirile de tip Babadag I din Dobrogea și analizează raportul dintre grupul Tămăoani și cultura Babadag I.

Dl. V. Căpitanu, în articolul *A Hallstattian Ritual Pit Discovered at Răcățău, Bacău County*, (p. 111–117), aduce informații noi cu privire la cercetările efectuate la Răcățău, jud. Bacău, fondate pe materialele ceramice tipice pentru Hallstatt-ul timpuriu.

În articolul *Les recherches archéologiques sur le premier âge du fer dans le département de Iași* (p. 119–137), dl. dr. C. Ionomu, tratează geneza și evoluția elementelor de cultură tracă în prima epocă a fierului din aria corespunzând județului Iași, pornind mai cu seamă de la propriile-i cercetări. Autorul vizează unul din cele mai vechi grupuri culturale din Moldova – Corlăteni – Chișinău –, care face parte din marele complex al ceramicii canelate. Se analizează, de asemenea, materialele de tip Cozia, insistându-se asupra celor mai recente descoperiri de la Pocreaca și Brădicești.

Dl. prof. dr. M. Brudiu, în *Le Hallstatt dans le sud-est de la Moldavie*, (p. 138–148), preocupat de cercetările arheologice din sudul Moldovei, arată că în zona de la Curbura Carpaților, începutul Hallstatt-ului succedea așezarea Noua II de la Căndești – Coasta Banului (com. Dumbrăveni, jud. Vrancea). Este readus în discuție și grupul hallstattian timpuriu Tămăoani, ca și grupul Vânători – Galați, ilustrate prin materiale ceramice, complexe funerare etc.

În articolul *Ensembles tumulaires d'époque hallstattienne en Moldavie*, (p. 149–180), datorat d-lui dr. O. Levițki, este precizată schimbarea radicală etno-culturală de la sfârșitul Epocii Bronzului, prin înlocuirea culturii Noua cu grupuri hallstattiene timpurii ale așa-numitului Hallstatt tracic sau canelat. Este înregistrată apariția unui șir de grupuri cultural-cronologice: pentru Hallstattul timpuriu – grupurile sincrone ale complexului hallstattian cu ceramică canelată, de tip Chișinău – Corlăteni și Grănicești, ca și grupurile succesive ale complexului hallstattian cu ceramică incizată/imprimată Tămăoani – Holrecani și Saharna – Solonceni – Cozia; pentru Hallstatt-ul mijlociu este atestat grupul Șoldănești – Basarabi, iar pentru Hallstatt-ul tardiv, cultura getică timpurie, genetic dependentă de cultura Șoldănești – Basarabi.

În studiul *En marge de PsScymnos 766–770* (p. 181–191), dl. prof. dr. Al. Vulpe comentează tradiția eusebiană și cea expusă în termeni mai vagi la PsScymnos, despre întemeierea cetății Istros, care nu sunt contradictorii, dacă se dă însemnătatea convenită datelor arheologice. Evocarea întâmplărilor istorice nu implică înțelesul dat de Herodot și Demetrios din Kallatis (apud PsScymnos) prin denumirile de „cimerieni” și „sciti” sau ce ar fi putut reprezenta aceste noțiuni în realitatea istorică a timpului. Importantele evenimente s-au petrecut către/ sau pe la 650 a.C. și această dată absolută poate jalona, în sens convențional, începutul unei noi

perioade – cea a Hallstatt-ului târziu – justificată astfel și din punct de vedere istoric.

Zona geografică la care se raportează articolul d-lui dr. V. Sârbu (*Sacrifices humains et pratiques funéraires insolites dans l'aréal thrace du Hallstatt et du La Tène*, p. 193–221) cuprinde teritoriul nord-danubian și Dobrogea, iar tema tratează osemintele umane neincinerate, care au fost descoperite în așezări, complexe de cult, gropi izolate etc. Se face o clasificare aproape matematică a practicilor funerare din Hallstatt și La Tène, ținându-se seama de aria de difuziune, formele gropilor, conținutul lor, numărul indivizilor, starca, poziția, orientarea, vârsta scheletului, precum și inventarul ofrandelor. În final, existența certă a sacrificiilor umane la geto-daci este integrată practicilor general răspândite în lumea antică, ele fiind comune spațiului indo-european.

Dl. V. Haheu, la rândul său (*Thraco-Geto-Dacian City – Planning Elements at the Northern Thracians*, p. 223–229), încearcă rezolvarea problemei procesului de urbanizare, acordând un rol important vecinătății apropiate a orașelor-colonii grecești din nord-vestul Mării Negre. Se încearcă determinarea etapelor de bază ale evoluției acestor cetăți și gradul de transformare a lor în formațiuni calitativ noi: proto-orașe și orașe. Autorul surprinde existența câtorva modele de recunoaștere a urbanismului: dimensiunea așezărilor și numărul populației, organizarea internă pe cartiere, centrele meșteșugărești și comerciale, arhitectura monumentelor laice și de cult.

Comunicarea d-lui dr. G. Simion (*Le site de Celic – Dere. Interprétations ethno-culturelles et implications dans la chronologie de Hallstatt final* (p. 231–252) conturează impactul elementelor nord-pontice asupra autohtonilor din zona Dunării de Jos, care este cunoscut sub toate aspectele pentru perioada secolelor VI–V a.C., prin intermediul descoperirilor arheologice care s-au făcut în așezarea de pe Valea Celicului (Celic – Dere): sub aspect geografic, etape de locuire și locuințe, material ceramic, unelte și arme de fier.

În ultima lucrare publicată (*Scythian Vestiges at the Lower Prut*, p. 259–273), datorată d-lui V. S. Agulnicov, se prezintă cercetările asupra unui grup de tumuli aparținând diferitelor epoci culturale-istorice. Săpăturile arheologice s-au efectuat în perioada 1990–1992, pe un platou întins situat în aria dintre Prut și Cahul. Cu acest prilej se furnizează informații noi despre relațiile complicate dintre limes-urile scitice și tracice de la Dunărea de Jos.

Volumul se încheie cu o prezentare a schimbului de opinii dintre participanții la colocviu, rezumate în limba franceză. În ansamblu, putem spune că lucrările colocviului amintit sunt de un mare interes pentru cercetarea de specialitate și este momentul să subliniem meritele muzeului tulcean, care organizează adesea astfel de manifestări științifice de prestigiu și, ceea ce este și mai demn de a fi relevat, le valorifică prompt, printr-o publicare adecvată.

MARIA CRINA GHINTUIALĂ